

VÝKLAD SMĚNEČNÉHO TEXTU – TRENDY V JUDIKATUŘE

Josef Kotásek

Povaha a režim vztahů ze směnky

- VS v Praze sp. zn. 5 Cmo 189/99:
- *„Směnka je abstraktním platebním závazkem a tedy neztělesňuje žádný konkrétní obchod ani konkrétní vztah neobchodní. Není podstatné, kdo jsou právě účastníci směnky, neboť i to se může prostřednictvím indosace kdykoliv změnit. Konečně není ani významné, k jakému kauzálnímu vztahu se směnka v jakékoliv funkci váže, neboť i tato okolnost zejména indosací ztrácí na významu (čl. I § 17 zák. č. 191/1950 Sb.). Potom ovšem nelze tento abstraktní platební závazek podřadit též obchodnímu zákoníku, ale je nutno dospět k závěru, že obecnou úpravu směnečných závazkových vztahů je nutno hledat jen v občanském zákoníku.“*

Naivní představy

- VS v Praze v rozsudku ze dne 17. 2. 1999, sp. zn. 9 Cmo 504/1998: *„směnka je vysoce formální cenný papír, který s ohledem na svou převoditelnost musí být naprosto určitý a nevyvolávající jakoukoliv pochybnost o právech a povinnostech s ním spojených“.*

Jde to...

- NS v rozsudku ze dne 20. ledna 2011, sp. zn. 29 Cdo 3106/2009 aproboval směnku, byť bylo její místo platební v obci „Kostelec“ (bez dalšího upřesnění), kterých je v ČR více než deset.
- „Naprostá určitost“ je u řady směnek iluzorní.

Kladivo směnečné přísnošti

Sporadické zmínky v judikatuře

- Nález ÚS 3660/11 ze dne 14. 3. 2012
- Rozsudek NS ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. 29 Odo 628/2004

O to silnější argumenty v literatuře

- Formální směnečná přísnošt
- Materiální směnečná přísnošt

Preference platnosti?

- Princip dovozován judikatorně – srov. zejména rozsudek NS ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3233/2006, náleží Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03, resp. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. září 2007, sp. zn. 2 Afs 173/2006.
- Ustanovení § 574 NOZ: na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.

Předpoklady aplikace podpůrných ustanovení

- Předpokladem aplikace podpůrných ustanovení (čl. I § 2) je **skutečná absence příslušných údajů** na směnce, a nikoliv jejich nekorektnost, rozpornost či neurčitost
- Vědomě se prohřešuje NS v rozhodnutí ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009 – aprobrace směnky se splatností „v České republice“

Derogace pravidla *contra proferentem*

- VS Olomouci ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 9 Cmo 60/2006, konstatuje u směnky s vadně vymezeným platebním místem, že je bez významu „*zda chybějící označení obce (města), v němž mělo být na směnku placeno, lze přičítat k tíži výstavci směnky, který ji měl dle tvrzení žalobce vyplňovat, nebo žalobci. Podstatné je pouze to, jaký je výsledný obsah listiny žalovaným emitované*“.

Fakultativní pravdivost údajů

- u šeků se s „nepravdou“ výslovně počítá, srov. čl. II § 28 odst. 2, resp. § 29 odst. 4), totéž platí pro jiné místo vystavení
- slovnNS v rozhodnutí ze dne 12. 12. 2008, sp. zn. 1 Obo 151/2007, dovodil neplatnost směnky, neboť v den vystavení směnky (2. 9. 2001) výstavce prokazatelně pobýval v zahraničí a nemohl tedy v daný den směnku vystavit: *„súd preto správne ustálil, že medzi účastníkmi s ohľadom na zistené skutočnosti nemohol vzniknúť zmenkovoprávny vzťah z vlastnej zmenky“*

Fakultativní pravdivost údajů II

- NS v rozsudku ze dne 3. 11. 2010 sp. zn. 28 Cdo 3071/2010 *„je nemyslitelné, aby soud k námitce dlužníka zkoumal, zda formálně označené datum vystavení odpovídá datu, kdy byla směnka skutečně vystavena. Takové zkoumání, které nemá žádný význam z hlediska funkce směnky“*
- *„stačí, aby v tento den skutečně být vystavena mohla (musí se tedy jednat o datum existující). Fiktivní (smyšlené) datum vystavení tedy zásadně nečiní směnku neplatnou.“*

Substrát směnky

Jakýkoliv podklad, který je schopen

- ▣ relativně stabilně zachytit text,
 - ▣ rozeznat rub a líc
 - ▣ připojit přívěsek (alonž).
-
- ▣ *Board of Inland Revenue v. Haddock*
(smyšlený případ)

Psací náčiní, druh písma

- slovo směnka bylo „*napsané záměrně odlišně od ostatního textu jak typem, tak velikostí písma a vzdáleností písmen, jen velkými písmeny a s grafickým záměrem nadpisu listiny*“, a není proto součástí vlastního textu.
- NS sp. zn. 29 Odo 430/2002: **není podstatné, jakým typem či velikostí písma je slovo směnka do vlastního textu listiny vepsáno** (v daném případě účastníci zvolili dokonce pět typů písma), ale rozhoduje, zda spolu s textem, do kterého je vepsáno, tvoří „*souvislý a na sebe navazující text nevzbuzující pochybnosti, že je jeho součástí*“.

Přívěsek

- VS v Praze, rozsudek ze dne 14. 3. 1996, sp. zn. 5 Cmo 385/95, plyne, že *„přívěsek je původně samostatný list papíru dodatečně k dřívější směnečné listině pevně připojený. Jde o dvě nejprve samostatné, ohraničené hmoty, následně pevně spojené, nikoliv jen přiřazené.“*

Směnečné formuláře

Podpis příjemce

_____ dne _____ 20____
Město a datum vystavení (měsíc, roky)

Kč	_____	hal
----	-------	-----

Za tuto směnku zaplatíte dne _____ 20____
Měsíc slovy

na řád: _____
číslo

Kč	_____	hal
----	-------	-----

Číslo slovy

Směnečník: _____

Splátka v: _____
Město placení

u: _____

(domácí)

_____ Jméno, adresa a podpis výstavce

Výhody a nevýhody formulářů

- Přehledné a standardizované schéma
- Dobrá orientaci v textu, prevence opomenutí některé podstatné náležitosti.
- Zhuštění údajů na poměrně malou ploch
- Vyžadovaná duplicita či větší podrobnost některých náležitostí také do určité míry brání zfalšování textu či dopisování dalších doložek a prohlášení.

Formulář v. doplňovaný text

- NS sp. zn. 29 Cdo 945/2009, Směnka byla – alespoň v očích dlužníka – splatná „20. září 192001“
- NS: *„...není místo pro úvahy prezentované dovolateli, podle nichž byla splatnost směnky určena 20. dnem měsíce září roku 192001. Je totiž evidentní, že u údaje letopočtu nejde o případ, kdy by část údaje letopočtu (19) byla předtištěna a další část (2001) dopsána, s tím, že teprve souhrn obou údajů je rokem, v němž má být na směnku placeno. Závěr, podle něhož údajem roku není 192001, nýbrž skutečně a jen 2001 přitom podporuje, jak správně uvedl odvolací soud, zásadní grafická odlišnost textu formuláře a textu do formuláře vepsaného při vyhotovení směnky, nehledě na to, že obecně u kteréhokoli účastníka směnečného vztahu nelze předpokládat, že by a to i vzhledem ke grafické podobě údaje data splatnosti směnky mohl mít za to,*

Formulář v. doplňovaný text

- VS v Praze v rozsudku ze dne 2. 4. 2007, sp. zn. 6 Cmo 395/2006, řešil zdánlivou kolizi mezi předtištěným údajem „199_“ a později vepsaným datem splatnosti (listina byla emitována v podobě blankosměnky). Podle Vrchního soudu *„údaj 199 nemá žádnou souvislost s vepsaným datem splatnosti, který je určen reálným kalendářním datem“*.
- § 3–114 UCC (*Contradictory terms of instrument*) zní takto: *„If an instrument contains contradictory terms, typewritten terms prevail over printed terms, handwritten terms prevail over both, and word prevail over numbers.“*

Rámečky....

- VS sp. zn. 8 Cmo 84/2010
- neplatnost směnky - část údajů, které tvoří povinný obsah směnky, je „*vyčleněna do samostatných rámečků tvořených nepřerušovanými čárami*“. Celkové grafické členění listiny je podle obou instancí „*zbytečně nepřehledné a nelogické, způsobuje rozložení uvedených náležitostí směnky do jednotlivých údajů, mezi nimiž chybí vzájemná vazba*“.

Řádění osmého senátu

- VS sp. zn. 8 Cmo 337/2008: *„grafické oddělení jednotlivých částí směnečného prohlášení nepřerušovanými rámečky znamená, že písemný projev, vyjádřený slovy či číslicemi, které jsou obsahem jednotlivých rámečků, netvoří s obsahem dalších rámečků souvislý text“.*

Dobré úmysly na počátku

- VS v Praze, sp. zn. 5 Cmo 780/97: *„je-li některý údaj na směnce v rámečku, může to znamenat jeho vyloučení z textu listiny jen tehdy, musí-li být z grafické úpravy listiny každému zřejmé, že rámeček má právě tento význam, a nikoliv význam jiný“.*
- VS Praha, sp. zn. 13 Cmo 6/2000 : *„text uvedený na stejné listině jako směnka, ale mimo kontinuální rámeček, nelze považovat za součást směnky. Lze pouze dovodit, že se jedná o ujednání mezi stranami o tom, kdy je možné směnku použít“.*

SRN a rámečky

Angenommen	Ort, Tag, Monat und Jahr der Ausstellung (Monat in Buchstaben, Jahr mit Jahrhundertangebe)			L28-Ort:	Zahlungsort	Verfalltag								
	_____			_____										
Gegen diesen Wechsel – erste Ausfertigung – zahlen Sie am														
Tag, Monat und Jahr der Fälligkeit (Monat in Buchstaben, Jahr ohne Jahrhundertangebe)														

BfN _____				EUR	Betrag in Zahlen									
Name des Zahlungspflichtigen oder dessen Order				Betrag in Buchstaben										
EURO _____				Cent wie oben										
Bezogener _____														

in _____														
Stelle und Ort (genauer Anschluss)														
<table><tr><td>Zahler in _____</td><td>BLZ _____</td></tr><tr><td>Zahlungsort</td><td></td></tr><tr><td>bei _____</td><td>I. L. Konto Nr. _____</td></tr><tr><td>Name des Kreditinstituts</td><td></td></tr></table>							Zahler in _____	BLZ _____	Zahlungsort		bei _____	I. L. Konto Nr. _____	Name des Kreditinstituts	
Zahler in _____	BLZ _____													
Zahlungsort														
bei _____	I. L. Konto Nr. _____													
Name des Kreditinstituts														
<small>Genauer Anschluss (bei Aussteller): Umsatztaxen oberhalb des Hauptfelds; Unterschrift des Ausstellers</small>														
131 001.000 0198 - 11790-														

Rámečky u NS

- Není problém: NS, sp. zn. 29 Cdo 722/2010

100 000	číslo 1	V Praze <small>(oblast s m. u. výstavby směrek)</small>	den 23. května 2006 <small>(měsíc den)</small>
	ZA TUTO VLASTNÍ SMĚNKU ZAPLATÍM		den 23. května 2007 <small>(měsíc den)</small>
	k suma : [redacted]	120 000,00 Kč	
	oblast : Středočeský územní úřad	Máte vyplaceno [redacted]	
Složeno z: _____ _____ _____		[redacted] [redacted]	
[redacted] <small>číslo (název směrek), účelová část a výsledek</small>			

Rámečky u NS

- Je problém: NS, sp. zn. 29 Cdo 5250/2009

Směnka			
Za tuto směnku zaplatím "bez protestu"			
Místo a datum vystavení:	Měna: Kč	Cástka: = 66.660,-	hal.
V: Olomouci	dne: 1.června 2006	SLOVY: -šedesát šest tisíc šest set šedesát, Kč.	
Na řad:	Udaje splatnosti:	Den: 1. měsíc (slovy): ČERVENEC	rok: 2006
	Jméno výstavce:		
	Adresa trv.bydl.výstavce:		
Místo platební: ZLÍN			

Rámečky u Ústavního soudu

- III. ÚS 3660/11 ze dne 14. 3. 2012
- *Z podoby posuzované směnky je zřejmá celková vzájemná souvislost i logická návaznost jednotlivých doložek směnečné listiny i přes řadu svislých a vodorovných čar rozdělených, obsahuje veškeré náležitosti požadované zákonem a ze které beze sporu vyplývá výstavcův bezpodmínečný slib zaplatit majiteli směnečné listiny v určitém místě a čase směnečnou sumu posuzované směnky“.*

Katalog čl. I § 1 a § 75

- **Není taxativní již z podstaty**
- **Přípustnost fakultativních doložek**
- **Právně bezvýznamné**
 - ▣ **Banálním obsahem**
 - informační a evidenční doložky
 - Superfluum (pozitivní ordredoložka)
 - ▣ **Ex lege**
 - úroky u jiných směnek než vistasměnek a lhůtních vistasměnek
 - doložka, kterou by trasant vylučoval svou odpovědnost za zaplacení.

Aprobované modifikace

- domicil směnky (čl. I § 4)
- úročení směnky (čl. I § 5)
- rektadoložka (čl. I § 11)
- doložky vylučující odpovědnost trasanta za přijetí (čl. I § 9 odst. 1)
- předkládací doložky o přijetí směnky (čl. I § 22),
- modifikace pravidel o rozhodném kalendáři (čl. I § 37 odst. 4)
- vlastní kursová doložka (čl. I § 42)
- doložka zbavující protestační povinnosti (čl. I § 46)
- určení podpůrné adresy (čl. I § 55)
- číslování stejnopisů (čl. I § 64)
- jméno osoby, která má stejnopis zasláný k přijetí (čl. I § 66)

Konverze neplatné směnky?

- § 575 nového obč. zák., do 31. 12. 2012 § 41a obč. zák.
- V německé judikatuře se kladně k možnosti konverze v poukázku postavil OLG Bamberg, rozsudek ze dne 16. 2. 1967 - 2 U 72/66.
Listina, u které nebude konverze možná (ať už z objektivních či subjektivních důvodů), může být dle okolností alespoň důkazním prostředkem.

Místní a časové pořadí náležitostí

- NS v rozsudku ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1047/2005
- *„předpisy směnečného práva nestanoví (a to ani pokud jde o vytváření samotné směnky výstavcem, ale ani pokud jde o připojování jednotlivých doložek na směnku jinými osobami), pořadí, v jakém mají být jednotlivé části prohlášení vyznačovány“.*